

Lodovico Guicciardini, *Beschrijving van de hele Nederlanden, ook genoemd Nederduitsland, Nederlandstalige uitgave uit 1612*

P 327 – 333

Beschrijving van Aalst

Aalst is een goed gelegen stad, gesticht aan de Dender, twee mijl van Dendermonde, vijf van Gent, vier van Brussel en zes van Mechelen. Deze stad is goed en sterk doordat de markt van hop om bier te brouwen er gehouden wordt, tot grote winst van het land. Hier werd de welgeleerde Scribonius Grapheus geboren, die ik al vaak vermeld heb. Nicolaus Stopius was hier een burger, een geleerd man en schrijver van veel boeken.

BIJVOEGSEL

[De naam van de stad Aalst komt van het oude kasteel, nu Pannenkoekberg of Berg van Plaisantie genoemd, dat hier stond achter het gasthuis beneden de kerk. Dit werd in 489 door de Goten gebouwd. Het omliggende kwartier van deze stad werd vroeger Bracant in Lotrijk genoemd naar de stad Lotrijk, door de Gentenaars met de grond gelijkgemaakt. Het stadszegel en een metalen arend bevinden zich nog steeds in de St.-Niklaaskerk. Naar schatting strekte Lotrijk zich uit tot aan Velzeke. In Velzeke werden onder andere tweehonderd zilveren medailles, twee goudstukken en munten met het opschrift '*Severus Pius Augustus*' gevonden; net als een metalen beeld en oude schalen en kruiken van aardewerk, een kornalijn en een onyxsteen met gravures van een sater en een leeuw, en ook een granaat van grote waarde.

Dit landje van Aalst heeft van oudsher de titel gehad van graafschap met graven die door een eed verbonden waren aan de Keizer. Hierdoor werden de graven van Vlaanderen ook prinses van het Heilige Roomse Rijk genoemd. De graaf van Vlaanderen was ook één van de vier rijksgraven en beschermheer van het bisdom Kamerijk. Sommigen denken dat dit graafschap ontstaan is vanuit het nieuw grafelijk kasteel te Gent, gebouwd onder keizer Otto I in 948. Het was de bedoeling dat Aalst zou dienen als braakland samen met de vier ambachten, om het garnizoen van de keizer dat op het kasteel gelegerd was te onderhouden. Dus werd het een graafschap. De dochter

van graaf Diederik¹ van Vlaanderen kreeg dit gebied als huwelijksgeschenk. Haar zoon, ook een Diederik, werd graaf van het gebied maar overleed zonder wettige kinderen in 1174. Hierdoor kreeg Filips van de Elzas, heer van Vlaanderen de mogelijkheid om prins van Aalst te worden. Boudewijn van Rijsel² pakte het kasteel en het land af van keizer Hendrik III en bezette het na de omruiling. Hij schonk het graafschap aan zijn zoon Robrecht de Fries. Daarna keerde het gebied terug naar de afstammelingen van de graven van Gent doordat de voornoemde Filips, familie van Robrecht de Fries, als heer erkend werd door keizer Frederik³. Heer Diederik van Diksmuide en Beveren verzette zich daartegen omdat hij vond dat hij in familieband dichter stond bij de overleden graaf Diederik van Aalst. Uiteindelijk is Aalst na die tijd nooit nog van Vlaanderen afgescheiden geweest.

Aalst werd vereerd met een burggraafschap, waar men de gewoonte had om munten te slaan. Dit recht werd door graaf Gwijde aan Gent overgedragen. Hier is een klooster van reguliere kanunniken van Sint-Gorik, twee mannenkloosters en een vrouwenklooster. De burgers hier genieten van een privilege met de vier leden, en mogen zich vrij verplaatsen van de ene naar de andere jurisdictie.

De inwoners van deze stad toonden zich in 1453 moedig tegenover die van Gent, en namen zo wraak voor de schade die ze in 1380 door Gent geleden hadden. Aalst is ook beroemd geworden doordat Willem de Normandiër, de tiran van Vlaanderen,⁴ er doodgeschoten werd toen hij graaf Diederik van de Elzas daar belegerde. In 1483 werd in Aalst Landdag gehouden door de gezanten van Roomse koning Maximiliaan. Hier werd zijn dochter Margaretha⁵ ten huwelijk toegezegd aan Karel VIII, koning van Frankrijk.

Deze stad heeft wel haar deel van ellende en verdriet gehad. De Spanjaarden namen Aalst in op 25 juli 1576. Ze namen de notabelen gevangen en een officier van de koning werd opgehangen. De Spanjaarden plunderden de stad en veroorzaakten grote overlast. Er behoorden wel 170 parochies tot het Land van Aalst behoorden, en in elk daarvan eisten ze onmiddellijk brandschatting. Op 23 april 1583, terwijl de prins van Parma voor Oudenaarde lag, hebben een aantal troepen zich voor deze stad

¹ Diederik van de Elzas.

² Boudewijn V de Grote.

³ Keizer Frederik I Barbarossa.

⁴ Willem Clito of Willem de Normandiër.

⁵ Margaretha van Oostenrijk.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Aalst, p. 327-333

verzameld: de hertog van Brabant, de heer van Tyant, gouverneur van Ninove, de heer Olivier van den Tympel, gouverneur van Brussel, en kolonel van la Garde en nog anderen, samen met de omliggende garnizoenen.

P 328

Terwijl alarm werd geslagen aan de andere zijde, beklommen drie geledingen moedig de muur bij de Brusselse Poort. Eerst moesten ze door een gracht waden met water tot aan de borst en hun geweer op het hoofd. Daarna klommen er zoveel over de stadsmuur dat ze de Brusselse Poort forceerden. Na een lang gevecht van een paar uur werd de stad ingenomen. Ongeveer tweehonderd burgers en soldaten sneuvelden en zeer velen werden gevangengenomen. De stad werd geplunderd, en de Heer van Tyant van het huis van Merode werd aangesteld als gouverneur met een behoorlijk garnizoen. Daarna hebben de Vlamingen de stad grondig versterkt met veel sterke bolwerken door kapitein en ingenieur Johan van den Cornput van Breda. Maar in 1584 was er een Engels garnizoen in de stad gelegerd dat overging tot muiterij omdat ze niet betaald werden. Zij verkochten de stad aan Parma voor 30.000 dukaten in december van dat jaar. Sindsdien is de stad onder het bewind van de koning gebleven.

De kasselrij van Aalst heeft een opperschout en vijf baljuws die mee vergaderen wanneer dat nodig is.]

De vier ambachten rond Aalst

In de staat en de heerlijkheid van Aalst ligt ook de stad Ninove, op twee mijl afstand met bijzondere rechtspraak en eigen omliggend gebied. Aalst omvat 170 dorpen, zodat het gebied reikt tot aan de muren van Gent en de poorten van Oudenaarde, en op een mijl na tot Dendermonde. Ook het landje van Waas en zijn dorpen zijn bij de staat van Aalst gevoegd, en de vier ambachten met vier steden: één ommuurde en drie zonder muren, gelegen in een klein gebied niet ver van Gent, noordwaarts tot aan de zee. De belangrijkste van deze steden is Hulst, dat op vier mijl van Rupelmonde ligt.

BIJVOEGSEL

[Het burggraafschap Hulst is gekend voor zijn twee jaarmarkten in mei en in augustus. In 1452 werd Hulst aangevallen door de Gentenaars, die de stad L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612 Beschrijving van Aalst, p. 327-333

overvielen, plunderden en geheel verbrandden, met uitzondering van de kerk. Mettertijd werd de stad weer opgebouwd. Het ambt van schout is hier erfelijk toegewezen aan het geslacht van Liedekerke. Deze stad is hoofdstad van het 'Hulster ambacht'. De vier ambachten bestaan uit vier gebieden rond vier steden met dertig dorpen, verdeeld over de vier delen, namelijk: twaalf dorpen onder Hulst, zeven onder Axel, zeven onder Assenede en vier onder Boekhoute. Ze worden 'ambacht' genoemd alsof men zegt 'ambt acht' en worden degelijk bestuurd. Hier is het niet toegestaan om enig ambacht in het openbaar uit te oefenen zonder de toestemming van het ambachtcollege.

Door de voorbije troebelen heeft dit ambacht een behoorlijk aandeel in het landsverdriet gehad. De vruchtbaarste gronden hebben dikwijls braak of verdrongen gelegen door overlast van soldaten en het doorsteken van dijken. Toen het leger van de Prins van Parma in het Waasland geraakt was in 1583, werd er ook in Hulst een garnizoen gelegd. Dat was zo afgesproken met de baljuw van Waas, Servaas van Steelandt. In 1591 beseften de Staten van de Geünieerde Landen dat Hulst een strategische plaats was om Zeeland te verdedigen. Prins Maurits kreeg de opdracht gegeven om Hulst te veroveren (wetende dat de stad niet goed voorzien was van manschappen). Hij belegerde de stad en ze werd binnen de 25 dagen aan hem overgeleverd. Daarna volgde de reparatie en versterking van de stad. De Graaf van Solms, kolonel van de Zeeuwse compagnieën, kreeg het gouverneurschap over Hulst en de omliggende landen met de noodzakelijke bemanning. Christoffel Montdragon kon het verlies van deze stad niet verdragen. Hij verzamelde onmiddellijk zo veel soldaten als hij kon en stuurde ze over de rivier gezonden. Hij vroeg Ranuccio, de prins van Parma⁶, om de muitende Spanjaarden in Diest en omgeving te overtuigen om in deze noodsituatie de koning toch te willen dienen. Dat lukte hem door persoonlijke beloften te doen. Toen Montdragon een grote groep krijgsvolk verzameld had, trok hij door Vlaanderen en belette de legers van Prins Maurits om het Land van Waas verder binnen te dringen.

In 1595 wou de vorstelijke kardinaal⁷ zijn geluk beproeven tegen de Verenigde Landen, en besliste hij de stad Hulst te belegeren. De kardinaal stuurde op 4 juli een leger met veel schepen en bruggen onder leiding van Maarschalk Rhosne en andere kolonels. Eerst kwam Borlotte met ongeveer tweeduizend manschappen in schepen

⁶ Zoon van Alexander Farnese.

⁷ Aartshertog Albrecht.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Aalst, p. 327-333

aangevaren van zijn schans de Blomme, en vatte post tegenover de schans kleine Raap waar ongeveer dertig soldaten lagen. Deze werd ingenomen en zo vorderde men goed.

's Anderendaags werd onder leiding van de graaf van Solms een uitval gedaan. De graaf zelf werd daarbij gekwetst en Tislinck, de kolonel van de kardinaal, werd gedood. Ze verschansten zich ook onmiddellijk op de Kruisdijk, waar ze twee dagen bijna zonder voedsel zaten. Ze werden bevrijd door Rhosne met die met zesduizend man uit Sint-Niklaas kwam. Ze kwamen langs de schansen Austria en Blomme en slopen 's nachts heimelijk tussen twee schansen van hun vijanden, de Moerschans en de grote Raap, met behulp van een halve maan die zij groeven. Maar ze werden duchtig vanuit de schansen en schepen beschoten. Op die manier konden de troepen onder leiding van de graaf van Varax, generaal van de artillerie, moeilijk vooruitkomen. Bovendien hadden ze weinig voeding of munitie en werden ze van alle kanten besprongen. Ze verloren veel manschappen, waaronder wel twaalf bevelhebbers.

Opmerking [e1]: Dit deel van de zin begrijp ik niet.

De vorstelijke kardinaal voegde zich daarna zelf bij zijn leger dat in de schans Blomme lag. Toen het leger van de kardinaal eenmaal over het water geraakt was, stuitte het op groot verzet. Wekenlang gingen de schermutselingen door met veel kracht en verlies aan manschappen. Nu eens werd de ene schans veroverd, dan de andere. Uiteindelijk kwam het zo ver dat het leger van Zeeland geen mogelijke ontzetting meer kon doen. De stad werd aan alle kanten zo hevig beschoten en ondergraven, dat het garnizoen in de stad grote schrik had om overrompeld te worden voordat de bevrijding slaagde waar men zo dapper voor streed.

P 329

Het garnizoen vond het raadzaam om de stad over te geven aan de kardinaal. Op 18 augustus trokken ze volgens het akkoord uit de stad, tot groot ongenoegen van de heren Staten die gehoopt hadden te slagen in de bevrijding.]

Axel is een ander redelijk goed stadje, maar niet volledig ommuurd, op anderhalve mijl van Hulst en vier van Gent.

BIJVOEGSEL

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Aalst, p. 327-333

[In 1586 beval de Graaf van Leicester een veldtocht in Vlaanderen om Parma van het beleg van Neuss weg te lokken. Hij gelastte Prins Maurits en Sir Philips Sidney, gouverneur van Vlissingen, om met twee- of drieduizend man naar Terneuzen in Vlaanderen te trekken. Eens in Vlaanderen trokken ze op 16 juli in het geheim van het versterkte Terneuzen naar Axel. Deze stad hebben ze behendig (over een beer⁸) ingenomen, zonder groot bloedverlies, hoewel er vier vaandels krijgsvolk gelegerd waren. De schansen rondom Axel namen ze ook in, en ze staken de dijken door om de overwinning veilig te stellen.]

Boekhoute is het derde van deze vier ambachten, gelegen twee mijl van Axel. Het vierde ambacht is **Assenede**, twee mijl van Axel. Alle vier deze plaatsen hebben verschillende dorpen onder hun heerlijkheid. Aangezien ze bij de zee gelegen zijn, wordt hier in de omgeving overal grof zout gezuiverd, dat in Zeeland gebruikt wordt.

Onder het Land van Aalst zijn nog twee prinsdommen. Het eerste is **Steenhuize**, een fraai dorp met zijn bijzondere heer. Het andere is de grote gemeente **Gavere** met een goed en sterk kasteel, waarvan de graaf van Egmont zijn eerste titel verkregen heeft, namelijk prins van Gavere. Bovendien zijn hierbij ook verschillende bannerijen zoals Liedekerke, Zottegem enzovoort.

Boudewijn de Goede, graaf van Vlaanderen, kreeg deze staat van Aalst en de vier ambachten als geschenk van keizer Hendrik IV. Het gebied dat men het 'eigen' en de domeinen van het Graafschap noemt, omvat de steden Dendermonde, Geraardsbergen en Bornem, met veel dorpen.

Dendermonde

Dendermonde heet in het Latijn Teneramunda, naar de rivier Tenera. In het Duits heet ze Dender; vandaar 'mondung van de Dender'. De stad is gesticht op de plaats waar deze uitmondt in de Schelde. Deze stad ligt even ver van Gent, Brussel en Mechelen op telkens vijf grote mijlen, en op zes grote mijlen van Antwerpen. Ze is goed gelegen en degelijk uitgebouwd. Het is een voortreffelijke en rijke plaats. Hier wordt veel fustein⁹ gemaakt. Wekelijks is er een grote en drukke vlasmarkt. Van dezelfde koopwaar wordt ook een markt gehouden in het mooie dorp Sint-Niklaas in het Waasland.

⁸ Gemetselde dam in een vestinggracht.

⁹ Stoffen van vlas.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Aalst, p. 327-333

BIJVOEGSEL

[De Brabantenaars hebben het kwartier van Dendermonde vroeger aan Diederik, graaf van Vlaanderen geschonken als beloning voor goede bijstand tegen de Grimbergers. Daarna is het terechtgekomen bij de heer van Bethune en via huwelijk opnieuw bij Gwijde, de graaf van Vlaanderen. Daarna is het, opnieuw bij huwelijk, aan een edel geslacht in Frankrijk overgedragen, en daar verkocht aan de Franse koning Filips van Valois. Hij schonk dit gebied aan Lodewijk Van Male in 1347 om een huwelijk te bevorderen tussen hem en Brabant. Na deze tijd is het gebied afhankelijk gebleven van het graafschap Vlaanderen.

In Dendermonde is een college van Kanunniken en het enige mannenklooster in Vlaanderen van de orde van de heilige Birgitta van Zweden. Verder was er een sterk kasteel. In deze stad wordt de gewone schatting aan Vlaanderen 'transport' genoemd. De oorsprong hiervan gaat terug op Robrecht van Bethune in 1305. Hij werd toen door de koning van Frankrijk gevangengehouden en zou worden vrijgelaten. De Koning van Frankrijk werd een jaarlijks losgeld van 20.000 Doornikse penningen beloofd: de ene helft cash, de andere helft te betalen uit de jaarlijkse schatting van iedere stad en dorp. Rijsel, Douai, Orchies en de omliggende landen werden hiervoor gehypothekeerd. Er werd gezegd dat een zekere Bethunius het vermogen van de pandlossing renuncieerde¹⁰ in het jaar 1312, en het eigendom van de hypotheek werd op de koning 'getransporteerd', door hem 'transport' genoemd. Het gebruik hiervan geldt wanneer het hof om een som geld verzoekt. Dan wordt dit verzameld door de last gelijk te verdelen over iedere stad, kasselrij, dorp en heerlijkheid, zodat ze weten hoeveel ieder moet betalen. De gecommiteerden¹¹ van Karel V en de vier leden hebben daarover twee jaar overlegd en in 1517 veel veranderd aan de regeling.

Tijdens de binnenlandse oorlogen, begonnen in 1567, heeft Dendermonde veel geleden. De stad werd altijd het meest belast met garnizoenen omdat ze zo goed gelegen was tussen Brabant en Vlaanderen. In 1576 verklaarden de Vlamingen het Spaanse krijgsvolk tot vijand van het land. Zij kochten de Duitse soldaten van het regiment van Polweiler uit en bezetten zelf de stad. Toen de hertog van Parma in 1584 het beleg van het fort van Lillo opbrak, kwam hij voor Dendermonde liggen met zijn leger. De stad was beter versterkt door het water dan door de muren, dus heeft

¹⁰ Afstand doen van een recht.

¹¹ Aangewezenen.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Aalst, p. 327-333

hij zeer behendig het water afgeleid en daarna met achttien grote geschutstukken een bres van 1900 voet¹² breed gemaakt in de muur. Zo heeft de prins van Parma een bolwerk ingenomen met verlies van veel voortreffelijke Spanjaarden, waaronder Pedro de Pace Maestro del Campo en Pedro de Taxis.

De bange burgers wilden de stad overgeven, en doordat er maar weinig soldaten binnen de muren waren hebben ze deze tot overleg gedwongen.

P 330

De stad gaf zich over op 16 augustus. De soldaten vertrokken met zwaard en dolk, net zoals een aantal burgers die de stad wilden verlaten. De rest zou 60.000 gulden betalen. Twee predikanten die tegen het contract waren, werden gevangengenomen. Veel proviand, verzameld voor de stad Gent en naar hier gebracht, kwam in handen van de prins van Parma.]

Niet alleen in Vlaanderen, maar in alle Nederlanden vinden er markten plaats in de meeste steden en in de voornaamste plaatsen. Dat een oud recht verleend op basis van costumen¹³ en privileges, hetzij voor een bijzondere koopwaar of voor allerlei koopwaar. Dit brengt groot profijt aan het land en de inwoners. In deze stad werd heer Jan van Dendermonde geboren. Hij was een geleerde kartuizermonnik, zoals uit zijn geleerde geschriften blijkt.

Dendermonde is met zijn gebied een zelfstandige Heerlijkheid, door huwelijk onder bevoegdheid van de graaf van Vlaanderen gekomen ten tijde van Gwijde van Dampierre. Maar daarna door een ander huwelijk opnieuw ervan afgescheiden, en tenslotte door het huwelijk van Lodewijk van Male met Margaretha van Brabant, opnieuw bij het Graafschap Vlaanderen gevoegd.]

Geraardsbergen

Geraardsbergen, door de Fransen Grand Mont genoemd, is gelegen aan de Dender, drie mijl van Oudenaarde en vijf van Dendermonde. Dit kleine, maar fraaie stadje werd in 1068 gesticht door graaf Boudewijn van Vlaanderen, bijgenaamd van Bergen,

¹² 579,12 meter.

¹³ Gewoonterecht.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Aalst, p. 327-333

en naar hem genoemd. Hier werd Marcus Nevianus geboren, een geleerd man en schrijver van veel boeken.

BIJVOEGSEL

[In Geraardsbergen had in 1296 de bijeenkomst plaats van keizer Adolf en de zoon van koning Edward van Engeland met hertog Jan van Brabant, Willem van Gulik, en nog andere prinses. Dezen sloten met heer Gwijde van Vlaanderen een verbond tegen de Fransen en Henegouwen. De Fransen waren, tot ramp voor Vlaanderen, overgekomen met graaf Jean de Nemours. Deze was door Louis de Crécy en de inwoners van Gent, tegen de zin van Brugge, gekozen tot gouverneur van Vlaanderen. Hij zou er garnizoenen nemen en de aanvoer uit Henegouwen vlotter doen verlopen. Maar de burgers sloten de poorten en driehonderd soldaten werden samen met de heer van Gavere vermoord. Dat kon heer Wouter van Edingen niet ongestraft laten: hij bestormde Geraardsbergen in 1381 op bevel van Lodewijk van Male en zaaide vernieling aan alle kanten. Ten slotte is Geraardsbergen in 1452 door Henegouwen bedrogen: de Henegouwenaren hadden de stad steun beloofd, werden in de stad binnengelaten en sloegen aan het roven en plunderen.]

Bornem en Rupelmonde

Bornem is een fraai dorp met een mooi kasteel en veel gehuchten en land errond. Daarom noemt men de streek het land van Bornem.

Rupelmonde heeft de naam van de rivier de Rupel, die hier in de Schelde stroomt. Het stadje is gelegen aan de linkerzijde van het water, drie mijl van Antwerpen. In Rupelmonde is een oud kasteel, dat in de geschiedenis van Vlaanderen dikwijls vermeld wordt. Het was vroeger een zeer beroemde plaats, maar recent nog meer vermeld en bekend omdat hier in naam van de landsheer de originelen van de privileges van het graafschap Vlaanderen worden bewaard. Sommigen worden hier gevangengezet.

BIJVOEGSEL¹⁴

[In het jaar 1432 zat heer Frank van Borssele, echtgenoot van gravin Jacoba van Henegouwen en van Holland, gevangen op het slot van Rupelmonde. Op aansporen van de Kabeljauwse partij gebood Filips de Goede aan de kasteelheer van het slot van

¹⁴ Dit verhaal is een historische anekdote.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Aalst, p. 327-333

Rupelmonde om heer Frank in het geheim te onthoofden. De kasteelheer was bezorgd, want hij wilde de man niet dood. Hij bracht voornoemde heer Frank op de hoogte van het bevel van de prins. Deze gaf de kasteelheer de raad om hem op te sluiten, verborgen te houden en het gerucht te verspreiden dat hij dood was.

De kasteelheer reisde naar het hof om te zien hoe de prins zou reageren op de dood van heer Frank. Aan het hof gekomen vroeg de Prins hoe het met Borssele ging. "Heer," antwoordde hij, "ik heb uw bevel uitgevoerd." De prins zuchtte en zei: "Helaas, wat hebt u gedaan?" De kasteelheer viel neer aan de voeten van de prins en vroeg om genade. "Helaas, het is uw schuld niet, u hebt mijn gebod opgevolgd", zei de prins. De kasteelheer antwoordde: "Heer, uw gebod is een beetje uitgesteld en alles is klaargemaakt voor de executie, maar de man leeft nog." Hierover was de prins heel verheugd, en gaf de gevangene terug aan zijn echtgenote. Heer Frank werd een goede vriend van de prins en werd vereerd met het Gulden Vlies en met het graafschap van Oostervant. Karel de Stoute hield van hem als een vader en noemde hem ook zo. Wat een geluk dat de kasteelheer dit bevel uitstelde en een ondoordacht vonnis door aandringen van partijen niet tot uitvoering bracht. Daarom moeten officieren, ook bij het overgeven van landen, steden en kastelen, altijd het tweede bevel van hun heer afwachten.]

Behalve het kasteel is hier ook een mooi en groot dorp, waar Gerardus Mercator geboren is. Hij was een voortreffelijke kosmograaf, zoals blijkt uit de verschillende werken die hij heeft uitgegeven. Hetzelfde doet ook zijn zoon Bartholomeus, een nog jonge en zeer bekwame man.

Over de inwoners van Rijks-Vlaanderen

Heel dit Rijks-Vlaanderen heeft zeer goede en zeer vruchtbare grond, en produceert onder meer overvloedig goede meekrap en mede. Met betrekking tot de zeden en de manieren van het volk van dit land zeg ik het gewoon dat de Vlamingen beleefd, hoffelijk, vroom, dapper en bekwam zijn, zowel in vrede als in oorlog.

P 331

Daarenboven zijn ze ook grote kooplui, bedreven en ijverige werklieden in wat ze ondernemen. Ze maken grote hoeveelheden laken, tapijten, wol, linnen, namaakzijde en veel andere producten en koopwaar van alle prijzen, soorten en stoffen.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Aalst, p. 327-333

Ze spreken overal, behalve in Waals-Vlaanderen, de Nederduitse taal. Het is wel waar dat de Waalse taal bijna overal algemeen bekend is. Dat komt doordat ze het leren op school, omgaan met vreemdelingen en hun kinderen van jongsaf aan naar Frankrijk en Waals-Vlaanderen sturen. Ze zijn daartoe van nature geneigd en leren die taal zeer gemakkelijk.

De Vlamingen zijn tot het christelijke geloof bekeerd door de prediking van Sint-Elooi, bisschop van Noyon. Hij begon te prediken te Brugstock¹⁵ op bevel van Dagobert, koning van Frankrijk, . Later, in 604, zou hij de kerk van Sint-Salvator hebben gesticht. Daarna kwam Sint-Amandus naar Gent en zo werd het christelijke geloof door het hele land verspreid.

Voorgeschiedenis van de graven van Vlaanderen

Volgens de oude schrijvers en boeken was Liederik van Harelbeke de allereerste heer van naam en titel in Vlaanderen. Hij kreeg de landen en de titel 'prins van Vlaanderen' in 792 omwille van zijn vroomheid en trouwe dienst aan Karel de Grote. Maar toen was dit land arm, vol bossen, wouden en moerassen, zodat de hoger genoemde Liederik zichzelf forestier en woudmeester noemde. Zijn nakomelingen erfden deze titel en naam tot grote eer en voordeel. Sommigen zeggen dat vóór deze Liederik er al een andere is geweest, die de Sint-Donaaskerk te Brugge gesticht heeft in 621. Na Liederik van Harelbeke kwam Ingelram, en dan Odoaker. Dit zijn de eerste heren van Vlaanderen geweest. Sommigen zeggen dat ze graven waren, maar anderen houden ze alleen voor landvoogden en stadhouders in naam van de Franse koningen. Na deze genoemde forestiers of woudmeesters werden er 32 wettelijke graven van Vlaanderen geteld, waaronder vier gravinnen als erfgenamen van het graafschap.

Al deze graven, op enkele na, waren volgens de overlevering zeer moedige landsheren. Ze streden onversaagd tegen hun vijanden in zeer gruwelijke oorlogen die ze altijd hebben gevoerd tegen de Fransen, tegen de Engelsen, tegen de Hoogduitsers en ook dikwijls tegen hun eigen onderdanen. Hierdoor toonden ze de moed, de macht en de kracht van dit kleine land, dat ze niet alleen hebben bewaard en beschermd, maar ook vergroot. Hun geslacht en hun stamboom heeft zich door

¹⁵ Het latere Brugge.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Aalst, p. 327-333

familie, deugd en moed verspreid tot de heerschappij van de hele Nederlanden, tot de kroon van Spanje en tot alle koninkrijken, keizerrijken, provincies en landen.

Al deze landen tellen nu prinsen ontsproten uit het huis van Oostenrijk, voortgekomen uit het bloed en de stam van de Vlaamse landsheren. De doorluchtigste, dapperste en voornaamste graven die het vaderland het meest hebben bevorderd, verheven en eervol vermeerderd, volgen hieronder.

Boudewijn van Ardenne, bijgenaamd met de IJzeren Arm, heeft deze heerlijkheid gekregen en doen groeien. Bovendien behaalde hij grote eer en macht. Hij was zonder twijfel een zeer edele dappere en hoogwaardige landsheer, zowel in tijden van vrede als van oorlog. Hij is gestorven in 879.

Boudewijn met de mooie Baard, een zeer geleerd en rechtvaardig vorst, heeft als allereerste de adelstand in Vlaanderen ingesteld. Hij introduceerde de rechten en betere rechtspraak, zond overal geleerden, zeer geachte en beroemde mannen. Hij overleed in 1036.

Boudewijn de Goede, geboren te Rijsel en dus bijgenaamd Boudewijn van Rijsel, heeft zijn heerlijkheid vermeerderd met het graafschap Aalst en met de vier ambachten. Hij trouwde met de dochter van koning Robert van Frankrijk, de zus van koning Hendrik I. Hij was zo roemrijk, rechtvaardig en wijs, dat deze laatste hem niet alleen voogd maakte van zijn zoon Filips, maar in 1061 ook regent van Frankrijk. Deze zelfde Boudewijn (zoals Meyer getuigt) heeft zijn zoon, hertog Willem van Normandië, met schepen, krijgslieden en geld bijgestaan tegen Harald die het koninkrijk van Engeland voor zichzelf wou houden. Hij werd ruim beloond door de voornoemde Willem toen die eenmaal in het bezit was van het koninkrijk Engeland. Als beloning voor zijn grote dienst en trouwe steun beloofde Willem de graaf van Vlaanderen een jaarlijkse en erfelijke rente van 300 zilveren marken op het koninkrijk van Engeland. Deze belofte hield echter niet lang stand. Deze Boudewijn de Goede is gestorven in 1067.

P 332

Robrecht, bijgenaamd van Jeruzalem, kreeg de naam 'zoon van Sint-Joris' omwille van zijn dapperheid en ridderlijke daden in de strijd in Klein-Azië en in Syrië tegen de ongelovige Mohammedanen. Robrecht is de eerste onder de graven van Vlaanderen
L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Aalst, p. 327-333

die door de keizer uitverkozen en aangenomen werd tot beschermheer van Kamerijk. Hij overleed in 1111.

Boudewijn, bijgenaamd met de Bijl (verwijzend naar justitie), was zeer moedig en rechtvaardig in de oorlog. Het volk gaf hem de naam 'Vader van justitie en recht'. Hij overleed in 1119.

Diederik van de Elzas ondernam vier tochten naar het heilige land om met een machtig leger te strijden tegen de ongelovigen. Hierbij behaalde hij veel lof en eer. Zijn huisvrouw was Sybille, de dochter van Fulco van Anjou, koning van Jeruzalem, een uitzonderlijke en deugdzaame vrouw. Deze Diederik overleed in 1169.

Filips van de Elzas, die 'de Grote' genoemd werd omwille van zijn grote kwaliteiten, werd zeer gewaardeerd door koning Lodewijk VII van Frankrijk. Lodewijk deed niets zonder de raad van de graaf. Filips hield de zoon van de koning boven de doopvont en gaf hem zijn naam: Filips Dieu-donné, bijgenaamd August. Na de dood van Lodewijk VII gaf hij zijn nicht Isabella ten huwelijk aan Filips August. Daarna kwam het tot oorlog tussen de twee, zoals in de handel en wandel van landsheren soms gebeurt. De aanleiding was de graaf van Vermandois, maar het geschil werd al snel bijgelegd en opgelost in het voordeel van de graaf. Om niet te weinig om handen te hebben, trok graaf Filips naar Azië om met een grote massa volk te strijden tegen de ongelovigen. Hij bedreef daar zeer vrome en ridderlijke daden. Na de overwinning op zijn vijanden keerde hij terug met de wapenschilden die de graven van Vlaanderen daarna altijd zijn blijven gebruiken. Zijn echtgenote was overleden, en op de terugweg door Portugal trouwde hij met de weduwe Mathilde, koningin van Portugal, een zeer mooie vrouw die mee naar Vlaanderen kwam. Ten slotte trok graaf Filips opnieuw naar het heilig land, deze keer in het gezelschap van koning Filips August van Frankrijk en koning Richard van Engeland. Na veel overwinningen te Ptolemaida overleed hij in 1190 of in 1191.

Boudewijn VIII, die lang en succesvol oorlog voerde tegen de Turken in het oosten, en Constantinopel veroverde, werd tot keizer van Griekenland gekozen en gekroond in 1204. Hij overleed een jaar later. Na hem is zijn broer Hendrik keizer van Griekenland geworden.

Lodewijk van Male, zoon van graaf van Vlaanderen Lodewijk van Nevers, moet hier eindelijk meegeteld worden onder de oude graven. Hij wordt hoog geacht omwille van zijn vrome en ridderlijke daden. Hij was getrouwd met Margaretha, dochter van Jan III van Brabant. Dat huwelijk bracht het hertogdom Brabant en andere heerlijkheden onder het graafschap Vlaanderen, zoals we in de beschrijvingen van Brabant uitgelegd hebben. Hij overleed in 1383. Door zijn afstamming en familiebanden kwamen deze staten en landen vervolgens onder heerschappij van de vrome vorsten en de hertogen van Bourgondië. Later gingen ze over naar de keizers en koningen van het huis van Oostenrijk, en als laatste keizer Karel V, door Paus Paulus III de 'Grootmachtige' genoemd.

Deze keizer Karel heeft dit land enorm vergroot en verbeterd. Hij kon Doornik opnieuw innemen en bevrijdde het hele land van de heerschappij van Frankrijk en het keizerrijk. Deze grote vorst is gestorven in Spanje in 1558. Zijn uitvaart werd gehouden in Valladolid in de Sint-Benedictus kerk, door zijn dochter, weduwe van Portugal, gouvernante van Spanje. Ze liet haar vaders keizerlijke tombe langs alle kanten versieren met wapenschilden en een zeer mooi grafschrift. Dit vermelden we hierna, maar eerst moeten we vertellen hoe het dode lichaam lange tijd niet in de aarde begraven was maar in een tombe bewaard in het klooster van Yuste bij Plasencia. Daarna is het overgebracht naar het Escoriaal en werd het geplaatst bij het gebalsemde lichaam van zijn vader koning Filips, die in 1506 ook in Spanje was gestorven. Hier heeft koning Filips, de nog levende zoon van keizer Karel, een mannenklooster van de orde van Sint-Hiëronymus gesticht. Hij noemde het Sint-Laurentius ter herinnering aan de gewonnen veldslag tegen de Fransen op de feestdag van Sint-Laurentius voor de stad Saint Quentin in 1557, in de tijd van koning Hendrik II van Frankrijk. Dit klooster is bijzonder duur en prachtig qua gebouw, versiering, stoffering, grootte en koninklijke waardigheid. Als het verder afgewerkt wordt zoals men begonnen is, zou het nog wel tien jaar duren en meer dan tien miljoen in goud zou kosten. Het zal aanzien worden als een van de mooiste en wonderbaarlijkste gebouwen ter wereld.

P 333

Ook de uitvaart van keizer Karel vond in dit land plaats. Dat gebeurde in de stad Brussel, in aanwezigheid van koning Filips, zoon van de overledene. Ook de koningin van Engeland en van Hongarije hebben hem een uitvaart bezorgd met grote eer en L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612 Beschrijving van Aalst, p. 327-333

wonderlijke luxe waar het hof en de stad zeer verwonderd over waren. Diezelfde gewoonte had men vroeger ook in de andere steden van het land, en overal in de Christelijke landen, zoals vorsten en landsheren uit vriendschap voor elkaar doen. Ja, de uitvaarten zijn overal goed en hoffelijk gehouden: zeer mooie en geleerde verklaringen werden afgelegd tot lof en eer van deze grote vorst, als een van de voortreffelijkste die in zijn tijd heeft geheerst.

Grafschrift

D. Opt. Max. S.

D. CAROLO V IMP. CAES. AUG. MAX. INDICO, TURC. AFRIC. GERM. HISPANIAE, SICILIAE, ET INDIARUM REGI, P. P. PRINCIPI POTENTISS. ET INVICTISS. SACRI IMPERII LIBERATORI, FUNDATORI QUIETIS, CHRISTIANAE RELIG. ACERRIMO PROPVGNATORI, IUSTITIA, ANIMI MAGNITUDE, PRUDENTIA, RELIGIONE, CLEMENTIA, PATIENTIA, ALIISQUE INSIGNIBUS VIRTUTIBUS LONGE ORNATISS. QUI POST INGENTES UBIQUE TERRARUM PARTAS VICTORIAS, ET CLARISSIMOS DE GALLO, TURCA, AFRIS, ITALIS, GERMANIS, ACTOS TRIUMPHOS, TOT MULTIS INDIAE PROVINCIIIS, ET INSULIS ETIAM PRISCIS INCOGNITIS, PER LEGATOS MAGNO REIP. CHRISTIANAE ORNAMENTO INVENTIS, ATQUE LUSTRATIS. DENIQUE POST FOELIGITER ADMINISTRATAM ET PRUDENTER CONSTITUTAM REMP. PHILIPPO FILIO TOT AMPLISSIMIS HISPAN. REGNIS, FLANDRIA, ET ALIIS PROVINCIIIS INAUGURATO, RELIGIONE DUCTUS EX FLANDRIA IN HISPANIAM TRAIECIT, SEQUE IN IVSTVM HIERONYMIANI ORDINIS COENOBIVM, AEDIBVS ILLIC IVSSV EIVS CONSTRVCTIS, RECEPIT, VBI RELIQVVM VITAE, QVOD VIX OBIIT XI CAL. OCTOB. M. D. LVIII. IOANNA LVSITANIAE PRINCEPS HISPANIARVM GVBERNATRIX, PATRI OPT. ET MAX. P. VIX. ANN. LVIII. MEN. VI. DI. XXVII. IMPERAVIT ANN. XL. REGNAVIT ANN. XLIII.

Toen ik dit boek schreef, werden Vlaams-Vlaanderen en Rijks-Vlaanderen bestuurd door de graaf van Egmond. Deze was ook gouverneur van Artesië. Waals-Vlaanderen werd bestuurd door de heer van Courrières, geboren uit de edele stam van de Montmorency. Hiermee is nu heel Vlaanderen beschreven, dat het machtigste graafschap van de hele christelijke wereld wordt genoemd. Net zoals Milaan gezien wordt als het machtigste hertogdom en Frankrijk het machtigste land.

Nu gaan we verder met de beschrijving van Artois.